

Springstof onder de EMU

Komt er een EMU in 1999? Het Verdrag van Maastricht laat daarover geen onduidelijkheid bestaan. Nu de regeringsleiders hebben besloten niet langer te mikken op 1 januari 1997 als ingangdatum voor de EMU omdat op dat tijdstip nog te weinig lidstaten aan de toetredingseisen voldoen, zal volgens het Verdrag op 1 januari 1999 worden gestart met die lidstaten die wél aan de criteria voldoen. Toch is de toestandkoming van de EMU nog geen gelopen race, zo is de afgelopen week gebleken.

De knuppel in het hoenderhok kwam van Theo Waigel, de Duitse minister van Financiën. Op een besloten bijeenkomst in Bonn liet hij weten dat Italië en waarschijnlijk België niet bij de kopgroep van landen zullen behoren, waarmee de EMU in 1999 van start zal gaan. De reactie was heftig: de Italiaanse lire, de Zweedse kroon en andere zwakke munten kelderden; de Duitse mark zakte naar een dieptepunt ten opzichte van de Zwitserse frank en premier Dini van Italië ontstak in woede. Bondskanselier Kohl moest op de Europese top in Majorca al zijn gewicht in de schaal gooien om de gemoederen weer te sussen.

Hoe is het mogelijk dat de woorden van Waigel zoveel beroering hebben gewekt? Waigel heeft immers niets gezegd dat vele anderen niet al veel eerder hebben gezegd! De heftige reacties geven aan dat de vorming van de EMU met grote spanningen gepaard gaat. Spanningen die hoger oplopen naarmate het uur U naderbij komt.

Ten eerste wordt steeds duidelijker dat in 1999 slechts een teleurstellend klein aantal landen aan de criteria van Maastricht zal voldoen. Niet alleen Italië, België en Zweden dreigen buiten de boot te vallen wegens hun te hoge staatsschuld, ook Frankrijk heeft problemen. In de vorige week gepresenteerde begroting wordt weliswaar een reductie van het begrotingstekort van 5% nu naar 4% volgend jaar en 3% in 1997 voorzien, waarmee aan de EMU-eis zou zijn voldaan, maar dat heeft weinigen kunnen overtuigen. De Franse kiezers zien weinig heil in het restrictieve beleid van de regering-Juppé om de hardnekkige werkloosheid te verminderen. Bovendien is de reductie van het begrotingstekort vooral bereikt door middel van belastingverhogingen in plaats van uitgavenbeperkingen. Dat maakt de perspectieven niet gunstiger. Mocht Frankrijk er niet op tijd in slagen aan de eisen van Maastricht te voldoen, dan is de EMU van de baan, want een EMU zonder Frankrijk is geen EMU. Wat dan rest is een muntzone van enkele landen die hun valuta's aan de Duitse mark hebben vastgeklonken, de situatie die nu ook al bestaat.

Maar ook in Duitsland is de keuze voor de EMU geen uitgemaakte zaak. Uit recent opinie-onderzoek is gebleken dat twee van de drie Duitsers tegen invoering van één Europese munt zijn. De Duitsers zijn niet bereid hun dierbare mark op te offeren voor het Europese 'esperanto geld', waarvan de waarde door zwakkere broeders wordt uitgehouden. De 'dreiging' van een EMU heeft reeds een stroom Duits spaargeld

richting Zwitserse franken doen verdwijnen en in financiële kolommen in Duitse kranten wordt particuliere beleggers aangeraden niet in obligaties te stappen met een looptijd langer dan vier jaar. Als Kohl er niet in slaagt de kiezers uit te leggen dat de Europese munt minstens zo hard of liefst nog harder is dan de D-mark, staat de EMU op losse schroeven.

Om het publiek te overtuigen van de hardheid van de ene Europese munt, heeft Kohl de steun van de Bundesbank nodig. Vijf jaar geleden bij de Duitse hereniging kon Kohl de negatieve adviezen van de Bundesbank om in één keer tot invoering van een muntunie over te gaan, nog negeren, maar dat kan nu niet. De prijs daarvan was een reusachtige overdracht van middelen naar de nieuwe deelstaten, die zelfs de stabiliteit van de hele Duitse economie in gevaar bracht. Een soortgelijke overdracht om de zuidelijke lidstaten in één keer binnen de EMU te trekken, is politiek uitgesloten. Nu al wekt de omvang van de cohesiefondsen in de EU steeds meer weerstand. Zie ook de discussie over de netto betalingspositie van Nederland.

De Bundesbank zal haar steun alleen geven als er geen twijfel over kan zijn dat het Verdrag van Maastricht tot de laatste komma wordt gevolgd. "Het Verdrag, heel het Verdrag en niets dan het Verdrag", zo heeft Bankpresident Tietmeyer onlangs nog verzekerd. Ook de regeringsleiders op Majorca hebben nog eens onderstreept dat er op geen enkele manier met 'Maastricht' kan worden gesjoemeld. De geloofwaardigheid van de Europese munt staat of valt met de mate van beleidsconvergentie in de lidstaten die aan de Maastricht-criteria wordt afgelezen. Een watering van die criteria om meer landen tot de EMU toe te laten, zou de slechtste dienst zijn die zij het Europese integratieproces kunnen bewijzen.

Wat gebeurt er als in 1999 te weinig lidstaten zich kwalificeren om een geloofwaardige EMU van start te laten gaan? Behalve gevoelig gezichtsverlies voor een generatie politici die zwaar in Europese eenwording heeft geïnvesteerd, zou dat een klap voor het Europese integratieproces zijn. Water bij de wijn doen is echter geen optie. De meest waarschijnlijke uitweg is dan uitstel. Maar ook uitstel is een aanslag op het proces van Europese integratie, want het zet de rest van de Europese agenda op losse schroeven. In Europa hangt immers alles met alles samen: de vorming van de EMU, de herziening van de instituties, de concretisering van de politieke unie op het punt van de interne en externe veiligheid, de verkrijging van eigen middelen, en de uitbreiding met nieuwe lidstaten. Toch is het in die situatie beter te kiezen voor een latere EMU dan voor een onhoudbare EMU. Want zoals ook Waigel heeft benadrukt: een verkeerd geconstrueerde EMU bedreigt niet alleen de economische stabiliteit en welvaart, maar op den duur ook de hele Europese integratie.

L. van der Geest

